

ЛІНІЙНЕ РОЗВЕДЕННЯ У КОНЯРСТВІ

УДК 636.082.12:575.113

М.В. ГОПКА*

Інститут розведення і генетики тварин УААН

ЛІНІЇ В СУЧАСНОМУ РИСИСТОМУ КОНЯРСТВІ УКРАЇНИ

Розглянуто питання сучасного стану ліній російської рисистої породи в Україні. Наведено їхню характеристику за кількістю представників і порівняльний аналіз частот алелів системи D груп крові.

Російська рисиста порода, лінії, родоводи, генотип, алелі

Відомим є той факт, що людство зобов'язане конярству зоотехнічними знаннями, які сприяли прогресу інших галузей тваринництва. Вчення про лінії, яке виникло в конярстві, мало великий вплив на розвиток тваринництва в цілому, дало можливість створити чітку структуру порід, розробити систему їхнього вдосконалення шляхом раціонального використання плідників.

Історія тваринництва показує що, вміло застосовуючи схрещування, годівлю й утримання, спрямоване вирощування молодняка, можна досить швидко одержати тварин бажаного типу. Однак особливості типів, створені таким шляхом, як правило, не передаються у спадок. Цього можна досягти при роботі з генеалогічними групами. Методи такої роботи сконцентровано в лінійному розведенні, яке сприяє створенню високопродуктивних тварин із консолідованою спадковістю [1].

Імуногенетична інформація, яка накопичується в процесі проведення експертизи походження племінних коней, дає можливість простежити рух маркірованої спадкової інформації з покоління в покоління в межах конкретних ліній. Маркери, якими в конярстві є алелі груп крові, дають змогу оцінити ступінь консолідації й диференціації ліній, а також розподіл спадкового матеріалу в їхніх гілках та вести спрямований відбір і підбір.

Матеріал і методика досліджень. Протестовано 277 голів коней

* Науковий керівник — доктор сільськогосподарських наук Б.Є. Подоба.

російської рисистої породи, які належать кінним заводам Дібрівський, Запорізький, Лозівський, Сумський, АТ “Павлівське”, племферми “Перемога”, “Березова Рудка” та іншим коневласникам. Проведено аналіз їхнього генотипу за еритроцитарними антигенами та алелями системи D груп крові.

Еритроцитарні антигени визначали за серологічними тестами з використанням ідентифікованих з міжнародними стандартами реагентів, одержаних у лабораторії імуногенетики Всеросійського інституту конярства. Алелі й генотипи тварин за локусами систем груп крові встановлювали шляхом родинного аналізу та визначали генну частоту алелів найбільш багаточисленних ліній стандартними методами імуногенетичного аналізу [2].

Результати досліджень. Протестовані коні російської рисистої породи належать до 9 ліній (табл. 1).

1. Розподіл поголів'я російських рисаків за лініями

Лінія	Порода родоначальника	Кількість голів	% до загальної кількості
Воломайта	Американська рисиста	123	44,4
Спідстера		103	37,2
Аксворті		7	2,5
Фанданго	Французька рисиста	15	5,4
Мак-Кіннея		10	3,6
Трепета	Російська рисиста	2	0,7
Алойші-Подарка		2	0,7
Гільдейця		1	0,36
Наліма		1	0,36

Найменша кількість голів з досліджуваного поголів'я належить до старих російських ліній Трепета, Гільдейця, Наліма та Алойші — Подарка, які було розповсюджено в породі у 60–70-х роках ХХ ст., ще до другої хвилі прилиття крові американської рисистої породи. Треба відмітити, що протягом 50 років до СРСР не ввозили американських рисаків і у родоводах наших коней у 60-ті роки можна було знайти такі клички родоначальників стандартбредної породи, про які у США знають тільки історики. В Україні до цих ліній належить мізерна кількість конематок досить похилого віку, а з продовжувачів самців лишився тільки представник лінії Алойші — Подарка Із-

майл (Зачет — Інерція), який обмежено використовується в Запорізькому кінному заводі.

Незначна кількість конематок від Тамерлана у Дібрівському кінзаводі і його сина Гента у конефермі господарства “Перемога” належить до американської рисистої лінії Аксворті. До цієї лінії належить плідник кінного заводу АТ “Павлівське” Арес (Стремительний Рейд — Алма).

Лінія французького рисака Мак-Кіннея налічує 10 представників. Чотирьох конематок від Командора (Окапі С (фр.) — Куманіка) має Дібрівський кінний завод. Інші рисаки цієї лінії з єдиним, що використовується, жеребцем Інтервалом належать конефермі господарства “Перемога” Полтавської області.

Дібрівський кінний завод використовував французького рисака Міндена лінії Фанданго, від якого до маточного складу заводу відібрано 14 кобил.

До речі, французькі рисаки є лідерами у європейському конярстві щодо спортивного довголіття і дистанційності. Племінна робота з французьким рисаком має багато спільного із старими методами селекції орловських і російських кіннозаводчиків. Це накопичення у віддалених рядах предків знаменитих для породи імен, по можливості, помірний інбридинг і широкий генеалогічний потенціал породи — ось основа отримання дуже жвавого і надзвичайно довговічного французького рисака [3].

Друге місце за чисельністю серед дослідженого поголів'я посідає американська лінія Спідстера. Вона характеризується широкою поєднуваністю, зокрема з дуже розповсюдженими представниками лінії Воломайта. Крос Воломайт × Спідстер є основою племінної роботи всіх кінних заводів рисистого напрямку України.

Найбільша кількість досліджених російських рисаків належить до лінії Воломайта. Це нащадки Лоу Гановера та Манхеттена, а в основному — нащадки стандартбредного Реприза — його діти, онуки і правнуки, всього 70 голів. Використання Реприза (Нуобл Вікторі — Флуорідейт) в російському рисистому конярстві привело до суттєвого прогресу жвавості та отримання призових рисаків високого класу.

Цікаво, що Реприз не мав успіху на стандартбредних кобилах у Канаді і США, а в нас став зіркою конярства. Насамперед такі вдалі результати можна було очікувати тому, що на конематках від Лоу Гановера (сина Стар'с Прайда) було просто необхідно використовувати сина Нуобл Вікторі, адже поєднання цих двох гілок лінії Воломайта забезпечило в свій час прогрес жвавості рисаків у США.

Реприз виявився препотентним плідником, який використовувався на найбільш вдалому для нього маточному поголів'ї.

У родоводі Реприза не було великого набору “фешенебельних” імен, притаманних для тогочасного стандартбредного рисака у США (табл. 2). Але саме цей фактор, можливо, і забезпечив широку поєднуваність з конематками вітчизняних кінних заводів [4].

2. Родовід американського рисака Реприза

010142(A) REPRISE Реприз 2:2.03,3 3:1.58;1.57,6* Т-гнідий, 1974 г.р. Виграш \$57754	Noble Victori Нобл Вікторі 1.55,3	Victory Song 1.57,3	Volomite 2.03,1
			Evensong 2.08,3
		Emili's Pride 1.58	Star's Pride 1.57,1
			Emily Scott 2.04,1
	Fluoridate Флуорідейт	Great Lullwater 2.00,3	Rodney 1.57,2
			Fayvolo 2.17,3
Floral Queen		Florican 1.57,2	
		Mary Frost	

Материнський бік родоводу Реприза цікавий тим, що Реприз був першим лошам трирічної Флуорідейт, яка не виступала й утримувалася в кінному заводі до 24 років, але більше класного приплоду так і не дала.

Флуорідейт — дочка Грейт Луллуотера 2.00,3 (від Роднея), досить посереднього плідника, який був відомий відмінними дистанційними якостями, що дали змогу йому успішно виступати в старшому віці у Франції. Матір Флуорідейт — не випробувана Флорал Куїн, походження якої було цікавим і бажаним для господарств, які мають російських рисистих конематок. Батько Флорал Куїн — Флорікен зіграв велику роль у формуванні маточного складу всіх країн, що займаються стандартбредним кіннозаводством. Флорал Куїн була дочкою Мері Фрост, яка не виступала (вже третя підряд не випробувана кобила з материнського боку родоводу Реприза). Ця кобила цікава тим, що її онук Примат 2.07,1 (Мікс ГанOVER — Прітті Свіфт) став відомим плідником, а Гіпнотизер (Примат — Гладкая) тривалий час успішно використовувався в Дібрівському кінному заводі.

У сучасному російському рисистому конярстві України переважають американські лінії Воломайта і Спідстера. Прогрес лінії Воломайта пов'язаний з ім'ям видатного плідника Реприза, використання якого сприяло підвищенню жвавості вітчизняних рисаків.

3. Частота алелів системи D груп крові в основних лініях російської рисистої породи

Алелі	Лінії	
	Воломайта	Спідстера
	n=123	n=103
Ad	0,025	0,015
De	0,389	0,243
Dk	0,117	0,193
Dghm	0,012	0,010
Dfk	0,025	0,050
Cgm	0,499	0,488
Bcm	0,094	0,081
Cegm	0,012	0,070
cefgm	0,012	0,010

У результаті проведених досліджень визначено, що лініям Воломайта і Спідстера властива висока частота алелів cgm, de і dk системи D груп крові.

1. *Черкаев А.* Развитие зоотехнических идей коневодства // Коневодство и конный спорт. — 1982. — № 10. — С. 4.

2. *Методические рекомендации по использованию генетических маркеров для оценки генотипа и формирования генетической структуры выводимых пород крупного рогатого скота / Б.Е. Подоба, М.Я. Ефименко, М.В. Дидык и др.* — К., 1991. — 22 с.

3. *Заборских П.* Великий французский рысак // Беговые ведомости. — 1991. — № 2. — С. 25.

4. *Ползунова А.* Реприз как явление призового коннозаводства // Там само. — 1988. — № 4-5 (18-19). — С. 8-9.

ЛИНИИ В СОВРЕМЕННОМ РЫСИСТОМ КОНЕВОДСТВЕ УКРАИНЫ.

М.В. Гопка

Рассмотрены вопросы современного состояния линий русской рысистой породы в Украине. Приведена их характеристика по количеству представителей и сравнительный анализ частот аллелей системы D групп крови.

Русская рысистая порода, линии, родословные, генотип, аллели

M.V. Gopka

Questions of modern state of Russian Trotter in Ukraine were considered. Characterization of the lines by number of the representatives and comparative analysis of the genotypes was presented.

Russian Trotter, lines, pedigri, genotype, alleles

УДК 636.1.082

Н.П. ПЛАТОНОВА

Институт розведення і генетики тварин УААН

ЛІНІЯ БЕЗПЕЧНОГО В УКРАЇНСЬКІЙ ВЕРХОВІЙ ПОРОДІ

Подано короткий ретроспективний огляд розвитку лінії Безпечного в українській верховій породі. Наведено зміни основних промірів кобил і жеребців — продовжувачів лінії Безпечного у поколіннях.

Українська верхова порода, лінія Безпечного, проміри

Розведення коней української верхової породи спрямоване на одержання великорослого, ошатного (з характерним типом російської верхової породи), досить костистого коня верхового складу, темної масті і з добрим нором, якому притаманні добрі спортивні властивості (рухові якості та здатність до навчання) для використання в класичних видах кінного спорту.

Родоначальник однієї з найцінніших ліній в українській верховій породі — Безпечний (Букет—Пластик) народився в 1953 р. від видатного жеребця російської верхової породи, але, на жаль, одного з останніх її представників вороного Букета (Ожерелок—Балалайка) 1938 р.н. та від тракененської кобили Пластик (Корнут—Пластіна) 1942 р.н. у кінному заводі ім.Кірова. Сім років тривала його спортивна кар'єра. Безпечний був багаторазовим переможцем у кінноспортивних змаганнях з конкуру (подолання перешкод), у тому числі на республіканських і міжнародних першостях. З 1960 р. у Дніпропетровському кінному заводі розпочалася його кар'єра як плідника на конематках, новостворюваної породи верхово-запряжного типу — української верхової, а з 1963 р. він інтенсивно вико-

© Н.П. Платонова, 2005

Розведення і генетика тварин. 2005. Вип. 38